

A. Janse en zijn houding t.o. de bezetter

A Janse uit Biggekerke (aanhanger van K. Schilder en actief als redacteur) achtte de bezetting een oordeel Gods over ons land en vooral over de Gereformeerde Kerken. Juist die gereformeerden moesten zich verootmoedigen onder de slaande hand Gods. Weigerden ze het juk te dragen, dan werd alles alleen maar erger. "Zoo lang deze geest werkt van niet te willen bukken onder Gods recht, [...] zoo lang blijft er te vreezen voor nog zwaarder druk." We zijn onder het juk, we moeten gehoorzamen, van harte zelfs, want "wij moeten ook in de vernedering ons hart mede vernederen".

Luisteren naar de Engelse radio is gevaarlijk voor een christen. God heeft Hitler en Mussolini, de grote mannen van de nieuwe geest van deze wereld, geroepen tot grote historische daden. De oorlogshandelingen van de Duitsers zijn niet zo barbaars als die van de Engelsen destijds in Zuid-Afrika. De Duitsers hebben bovendien geen schuld aan deze oorlog. Silezië en Danzig werden Duitsland in 1918 ontnomen. Vrijwillig dienst nemen tegen de Sovjet-Unie kan, maar als de legerleiding inzet vraagt voor het nationaal-socialisme, moet men dat weigeren. Wie desondanks aangenomen wordt, "zou toch zeer goed voor de Duitsch-Europeesche zaak kunnen strijden". Thuis kunnen we meewerken aan het behoud van Europa door ons loyaal te gedragen tegenover de bezettende macht. Die loyaliteit kunnen we ook tonen bij de verplichte Arbeidsdienst; geen genoegen, maar pijnlijke noodzaak. Ook toen de situatie in Nederland ernstiger werd, bleef Janse zijn boodschap prediken.

De leer was dat ongehoorzaamheid pas was toegestaan als het ging om zaken die stredden tegen Gods woord.' Deze omschrijving veroorzaakte problemen. Moesten christenen wachten met ongehoorzaamheid tot ze dingen moesten doen die tegen hun geweten ingingen, tot de kerk direct werd aangevallen, of was weerstand geboden zodra het regime duidelijk Gods geboden overtrad? Daarover werd verschillend gedacht. Een tweede probleem lag in de overtuiging van de meeste orthodox-protestanten dat God de geschiedenis leidde. In hun visie had God de Duitsers gebruikt als instrument om Zijn oordeel over Nederland te brengen. De christenen moesten zich onder dit oordeel buigen, zo klonk het in de kerken. Maar betekende dat nu ook dat de bezetter gelijkstond met een wettige overheid die gehoorzaamd moest worden? Sommigen stelden onderwerping aan het nieuwe regime vrijwel gelijk aan het buigen voor Gods oordeel, maar anderen zagen de bezetter vanaf het begin als een door God tijdelijk toegelaten 'gekroonde rover'; voor hen bevond het echte gezag zich in Londen. Binnen deze laatste visie was ongehoorzaamheid mogelijk. In de eerste tijd drongen de werkelijke bedoelingen van het Duitse gezag niet of nauwelijks tot de dorpsbewoners door. Slechts weinigen beseften dat het nationaal-socialistische regime niet veel op had met de geboden Gods zoals die elke zondag klonken in de kerken. Maar toen steeds flagranter het gebod van de naastenliefde met voeten werd getreden en de rechten van mensen - christenen en niet-christenen zoals joden en communisten - werden geschonden, groeide de groep die niet langer geloofde aan het legitieme gezag van de bezetter. Het verzet, ook het georganiseerde, nam toe. De kerkelijke protesten, de 'Engelse radio' en de illegale bladen vergrootten het inzicht in de werkelijke aard van het regime. Toch bleven velen uit overtuiging en/of angst van mening dat ongehoorzaamheid pas gerechtvaardigd was als de kerken en de prediking van het evangelie direct gevaar liepen en christenen zelf gedwongen werden dingen te doen die tegen Gods geboden ingingen.

In brochures en artikelen over Janse wordt altijd gesteld dat hij gedwongen werd het eiland te verlaten vanwege de evacuatie of omdat de bezetter zijn huis in beslag nam.

Maar Janse ging vrijwillig en zijn huis werd pas een aantal dagen na zijn vertrek gevorderd. De bezetter ontzag grote gezinnen en Janse had zeven kinderen. Bij de bevrijding van Breda in oktober 1944 werd hij gearresteerd. Na drie maanden gevangenschap kreeg hij huisarrest. In 1947 werd hij veroordeeld tot tien jaar ontzetting uit het kiesrecht en kreeg hij een schrijfverbod. De commissie voor de zuivering van het onderwijs ontsloeg hem met behoud van pensioen. Janse overleed in 1960. Waarschijnlijk zag hij zichzelf tot het eind als een martelaar voor de waarheid.

Bron: Eilandbewoners

Schoolklas A. Janse

Janse vervreemde zich van veel medestanders, toen hij in de oorlogsjaren opriep tot gehoorzaamheid aan de bezetter, die hij in plaats van de uitgeweken landsoverheid als het feitelijke gezag erkende en als dam tegen het communisme beschouwde. Ervan overtuigd in de bezetting Gods straffende hand te ondervinden, maande hij met beroep op Romeinen 13 en Daniël 9 tot verootmoediging. Verzet dat voortkwam "uit de ongebroken houding die Gods toorn over de Christenheid niet erkent" veroordeelde hij in de lijn van eerdere publicaties als uiting van "de oude wereldsche geest" van revolutie en zelotisme..